

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของนักเรียนประถมศึกษาที่มีต่องานศิลปะ โดยมีลำดับขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1	การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
ขั้นตอนที่ 2	การกำหนดกลุ่มตัวอย่างและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
ขั้นตอนที่ 3	วิธีการดำเนินการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูล
ขั้นตอนที่ 4	การวิเคราะห์ข้อมูล
ขั้นตอนที่ 5	การนำเสนอผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย บทความและอื่นๆที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลด้านการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบทางการสอนศิลปศึกษา ทฤษฎีการรับรู้ การเรียนรู้ พัฒนาการทางศิลปะของเด็กในระดับชั้นประถมศึกษา
2. ข้อมูลด้านทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ พัฒนาการทางสุนทรีย์ การรับรู้ทางสุนทรีย์
3. ข้อมูลด้านทฤษฎีการพัฒนาทางสุนทรียภาพตามทฤษฎีของ ไมเคิล เจ พาร์สัน (Aesthetic Development by Michael J. Parson, 1987)

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

การกำหนดกลุ่มประชากรและสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรในการวิจัย เป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครที่อยู่ในสังกัดกรุงเทพมหานคร (สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ เด็กนักเรียนชาย และหญิงระดับประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ชั้นละ 150 คน โดยตัวอย่างประชากรที่ใช้เป็นนักเรียนชาย 150 คน นักเรียนหญิง 150 คน รวมทั้งสิ้น 2 ชั้นเรียน เป็นจำนวน 300 คน ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ดังนี้

ขั้นตอนการสุ่ม กลุ่มตัวอย่างประชากร

1. ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากการจับฉลากเขตขึ้นมา 5 เขตจากเขตการปกครองในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีทั้งหมด 50 เขต ได้แก่ คลองเตย คลองสาน คลองสามวา คันนายาว จตุจักร จอมทอง ดอนเมือง ดินแดง ดุสิต ดลิ่งชั้น ทวีวัฒนา พุ่งคู้ ธนบุรี บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ บางกะปิ บางขุนเทียน บางเขน บางคอแหลม บางแค บางซื่อ บางนา บางบอน บางพลัด บางรัก บึงกุ่ม ปทุมวัน ประเวศ ป้อมปราบ พญาไท พระโขนง พระนคร ภาษีเจริญ มีนบุรี ยานนาวา ราชเทวี ราษฎร์บูรณะ ลาดกระบัง ลาดพร้าว วังทองหลาง วัฒนา สวนหลวง สัมพันธวงศ์ สาทร สะพานสูง สายไหม หนองแขม หนองจอก หลักสี่ และห้วยขวาง

แบ่งตามเขตการปกครองทั้งหมด 50 เขตมีโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครทั้งหมด 435 โรงเรียน

2. ผู้วิจัยสุ่มโรงเรียนในแต่ละเขตจากข้อ 1 จำนวน 3 โรงเรียน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) คือ จับฉลากเลือกโรงเรียนแต่ละเขตโดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน ขนาดละ 1 โรงเรียน ดังรายละเอียดตารางที่ 1 คือ

ขนาดเล็ก	มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่	1 - 400	คน
ขนาดกลาง	มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่	401 - 800	คน
ขนาดใหญ่	มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่	801	คนขึ้นไป

ตารางที่ 4 รายชื่อเขตและชื่อโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร
ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกโดยขนาดของโรงเรียน

รายชื่อเขต	กลุ่มจำนวนโรงเรียน	รายชื่อโรงเรียน
เขต คลองสาน	1	วัดทองธรรมชาติ
	1	วัดสุวรรณ
	1	วัดสุทธาวาม
เขต ธนบุรี	1	วัดประยุรวงศ์
	1	วัดเวฬุราชิน
	1	วัดกระจัดพินิจ
เขต บางขุนเทียน	1	วัดบัวผัน
	1	คลองพิทยาลงกรณ์
	1	วัดกำแพง
เขต ราษฎร์บูรณะ	1	วัดประเสริฐสุทธาวาส
	1	วัดสารอด
	1	วัดบางปะกอก
เขต ทุ่งครุ	1	รางราชพฤกษ์ (นุชมีอุทิศ)
	1	บางมด (ต้นเปาวิทยาคาร)
	1	นาหลวง

3. ผู้วิจัยเลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ดังนี้ คือ

3.1. ผู้วิจัยสุ่มเลือกจากโรงเรียนที่สุ่มได้ในข้อ 2 โดยเลือกระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 เป็นนักเรียนชาย 5 คน นักเรียนหญิง 5 คน ได้จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2 ชั้นเรียนของแต่ละโรงเรียนจำนวน 20 คน จำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 300 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี ดังนี้

เครื่องมือชุดที่ 1 แบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์

ประกอบด้วย ภาพถ่ายผลงานจิตรกรรม และชุดคำถาม

เครื่องมือชุดที่ 2 แบบบันทึกการรับรู้เชิงสุนทรีย์

เครื่องมือชุดที่ 3 คู่มือสำหรับการวิเคราะห์การรับรู้เชิงสุนทรีย์

เครื่องมือชุดที่ 1 แบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์ ดังนี้

1.1. เป็นภาพถ่ายผลงานจิตรกรรม ขนาด A3 จำนวน 6 ภาพ คือ

ภาพเหมือนจริง (Realistic) 2 ภาพ ประกอบด้วย

- ภาพ ยามเช้า ชาวพุทธ ชื่อศิลปิน ไตรภพ เพ็ญสุข
- ภาพ Hans the Knight the Young Girl and Death ชื่อศิลปิน Baldung Grien

ภาพงานศิลปะแบบกึ่งนามธรรม (Semi-Abstract) 2 ภาพ ประกอบด้วย

- ภาพ ตลาดน้ำ ชื่อศิลปิน สวัสดิ์ ตันติสุข
- ภาพ Head of a Weeping Woman With Hand ชื่อศิลปิน Picasso

ภาพงานศิลปะแบบนามธรรม (Abstract) 2 ภาพ ประกอบด้วยภาพ

- ภาพการกำเนิด 6/97 ชื่อศิลปิน อนุพงษ์ คชาชีวะ
- ภาพ Small Pleasures ชื่อศิลปิน Kandinsky

ขั้นตอนในการคัดเลือกและทดลองใช้ภาพงานศิลปะมี ดังนี้

1. ภาพงานศิลปะจะต้องเปิดกว้างสำหรับการตีความ ภาพควรจะมีส่วนที่ตีความได้อย่างสมบูรณ์ส่วนหนึ่ง และส่วนที่มีความหมายที่เป็นไปได้หลายความหมายหรือหลายระดับของความหมายอีกส่วนหนึ่ง (Philip Yenawine, 2009)

2. ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะของภาพจิตรกรรมทั้ง 3 ประเภทเพื่อความชัดเจนตามลักษณะในประเภทของงานศิลปะ โดย ไม่จำกัดลัทธิ ปี พ.ศ. หรือ ค.ศ. ของการสร้างงาน ไม่จำกัดเรื่องราว รูปทรง และอารมณ์ความรู้สึก

3. นำภาพงานศิลปะที่คัดเลือกไว้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์ที่มีประสบการณ์ด้านวิชาการที่เกี่ยวกับจิตรกรรม จำนวน 1 ท่าน อาจารย์ที่มีประสบการณ์ด้านศิลปศึกษา จำนวน 1 ท่าน และอาจารย์ผู้ที่มีประสบการณ์การสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา 1 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสม

4. นำภาพงานศิลปะไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 จำนวนชั้นละ 8 คน แบ่งเป็นชาย 4 คน หญิง 4 คน รวม 2 ชั้นเรียน จำนวน 16 คน เพื่อทดสอบเกี่ยวกับขนาดภาพที่เหมาะสม เวลาในการนำเสนอภาพ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

1.2. ชุดคำถาม

คำถามที่ใช้เป็นลักษณะปลายเปิด เพื่อกระตุ้นการรับรู้ทางสุนทรียภาพของผู้ถูกทดสอบโดยศึกษาคำถามโดยใช้ 7 คำถาม (คำถามมาตรฐานของ Michael J. Parson, 1987)

ตารางที่ 5 คำถาม 7 คำถามและวัตถุประสงค์ในการใช้คำถาม

ลำดับ	คำถาม	วัตถุประสงค์คำถาม
1	ให้นักเรียนอธิบายภาพวาดนี้	คำถามนี้เพื่อให้นักเรียนได้พิจารณาภาพงานจิตรกรรมอย่างใกล้ชิด
2	นักเรียนคิดว่าภาพวาดนี้เกี่ยวกับอะไรเรื่องราวในภาพนี้ดีหรือไม่	คำถามนี้เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อภาพงานจิตรกรรม
3	นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรเมื่อเห็นภาพนี้	คำถามนี้เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความรู้สึกที่มีต่อภาพงานจิตรกรรม
4	นักเรียนคิดว่าสีในภาพนี้เป็นอย่างไรเป็นสีที่ดีหรือไม่	คำถามนี้เพื่อให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสีในภาพ
5	นักเรียนคิดว่ารูปร่างรูปทรงต่างๆในภาพนี้เป็นอย่างไร และพื้นผิวเป็นอย่างไร	คำถามนี้เพื่อให้นักเรียนพิจารณาเกี่ยวกับรูปร่างรูปทรง และพื้นผิว
6	นักเรียนคิดว่าภาพนี้วาดยากหรือไม่ อะไรยากที่สุด	คำถามนี้เพื่อให้นักเรียนพิจารณาถึงผู้สร้างงาน และพิจารณาเกี่ยวกับเทคนิคการสร้างงาน
7	ภาพวาดนี้เป็นภาพวาดที่ดีหรือไม่ ทำไม	คำถามนี้เพื่อให้นักเรียนมีการตัดสินใจ และประเมินคุณค่าของภาพงานศิลปะ

ในกรณีที่นักเรียนไม่แสดงการตอบสนองผู้วิจัยจะใช้คำถามเสริม เช่น

- นักเรียนหมายถึงอะไร
- นักเรียนสามารถยกตัวอย่างได้หรือไม่
- นักเรียนสามารถพูดเกี่ยวกับภาพวาดนี้ได้อีกไหม

เครื่องมือชุดที่ 2 แบบบันทึกการรับรู้เชิงสุนทรีย์

ประกอบไปด้วยภาพที่ใช้ในการวิจัย และคำถามปลายเปิด 7 คำถาม และที่ว่างสำหรับให้นักเรียนบันทึกการรับรู้ที่มีต่องานศิลปะ

เครื่องมือชุดที่ 3 คู่มือสำหรับการวิเคราะห์การรับรู้เชิงสุนทรีย์

งานวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์บนพื้นฐานของการตอบสนองที่มีต่อภาพงานศิลปะซึ่งต้องตรวจสอบภายใต้บริบทของการรับรู้มากมาย โดยคู่มือนี้จะเป็นแนวทางในการช่วยให้เข้าใจถึงการศึกษาทางการรับรู้เชิงสุนทรีย์ที่มีต่องานศิลปะตามทฤษฎีการพัฒนาทางสุนทรีย์ภาพของ ไมเคิล เจ พาร์สัน (Aesthetic Development by Michael J. Parson, 1987) ดังนี้

ขั้นที่ 1 ความชื่นชอบ (Favoritism)

ขั้นที่ 2 ความงามและเหมือนจริง (Beauty and Realism)

ขั้นที่ 3 การแสดงออก (Expressiveness)

ขั้นที่ 4 แบบอย่างและรูปแบบ (Style and Form)

ขั้นที่ 5 ความเป็นตัวของตนเอง (Autonomy)

นำเครื่องมือชุดที่ 2, 3 และ 4 ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบและรับรองเครื่องมือในเรื่องของเนื้อหาและความถูกต้อง ประมวลข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง คำถาม และคู่มือสำหรับการวิเคราะห์การรับรู้เชิงสุนทรีย์ให้สมบูรณ์ โดยคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ อาจารย์ที่มีประสบการณ์ด้านวิชาการที่มีประสบการณ์ด้านการสอนศิลปศึกษา และสุนทรีย์ศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน อาจารย์ที่มีประสบการณ์ด้านศิลปศึกษา จำนวน 2 ท่าน และ อาจารย์ผู้มีความรู้ประสบการณ์การสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา 1 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้ 2 วิธีในการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ในกรณีนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ และบันทึกเสียงสุดท้ายจะนำข้อมูลเสียงที่ได้มาถอดเทปเพื่อนำมาวิเคราะห์
2. ในกรณีนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยให้นักเรียนนั่งล้อมวง และให้นักเรียนทั้งหมดได้พิจารณาภาพงานศิลปะพร้อมกับถามคำถามควบคู่กันทีละภาพ ต่อจากนั้นให้นักเรียน

เขียนบันทึกความคิดเห็นที่ได้จากคำถามทั้ง 7 ลงในแบบบันทึกของตัวนักเรียนแต่ละบุคคลสุดท้าย ผู้วิจัยจะนำเอาแบบบันทึกรายบุคคลมาวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์การรับรู้เชิงสุนทรีย์ของนักเรียนประถมศึกษาโดย หาค่าความสัมพันธ์ทั้งหมด 30 ชุดโดยสุ่มจากข้อมูลทั้งหมด 1800 ชุด คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product moment correlation)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ด้วยตนเองทั้งหมด โดยวิเคราะห์คำตอบของนักเรียนจากแบบบันทึกแต่ละภาพ แต่ละคน และลงเครื่องหมาย / ในลำดับขั้นนั้นๆลงในแบบวิเคราะห์ (คู่มือภาคผนวก) พิจารณาทั้ง 7 คำตอบ และนำเอาค่าสูงสุด (Maximum value) เพื่อระบุว่านักเรียนแต่ละคนอยู่ในขั้นใด เนื่องจากขั้นพัฒนาการทางสุนทรีย์นั้นเป็นขั้นพัฒนาการที่เป็นความสามารถของคนๆหนึ่ง ผู้วิจัยจึงใช้ค่าสูงสุดที่นักเรียนสามารถทำได้จากการตอบคำถามทั้ง 7 ต่อมาผู้วิจัยได้นำผลที่ได้ทั้งหมดไปหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และ t-test

ทั้งนี้ได้มีการทดสอบความเที่ยงในการวิเคราะห์ จากการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างผู้เชี่ยวชาญและผู้วิจัย ในการวิเคราะห์การรับรู้เชิงสุนทรีย์ที่มีต่องานศิลปะของนักเรียนประถมศึกษา ได้ค่า 0.82 แสดงให้เห็นว่าความสามารถในการวิเคราะห์การรับรู้เชิงสุนทรีย์ที่มีต่องานศิลปะของผู้เชี่ยวชาญและผู้วิจัยมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง ซึ่งพิจารณาได้จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาสถิติพื้นฐานด้วย ค่าสูงสุด(maximum value) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าความถี่(frequencies) และค่าที(t-test) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์(Statistical Package for Social Science:SPSS for Windows)

สถิติพื้นฐาน

ค่าร้อยละ โดยใช้สูตรดังนี้

$$P = \frac{n}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน เป็นค่าร้อยละ

n	แทน	เป็นความถี่
N	แทน	ผลรวมของความถี่ของการทั้งหมด

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันโปรดคโมเมนต์ (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) โดยใช้สูตร ดังนี้

$$r_{xy} = \frac{n\sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{\left[n\sum X^2 - (\sum X)^2 \right] \left[n\sum Y^2 - (\sum Y)^2 \right]}}$$

เมื่อ	n	=	จำนวนการรับรู้เชิงสุนทรีย์ที่มีต่องานศิลปะทั้งหมด
	X	=	(ความถี่)จากผู้เชี่ยวชาญ คະแนนจา
	Y	=	คะแนนจากผู้วิจัย (ความถี่)
	r_{xy}	=	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

1. เมื่อค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เข้าใกล้ .80 ขึ้นไปถือว่าค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงหรือสูงมาก
2. เมื่อค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เข้าใกล้ .60-.79 ถือว่าค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง
3. เมื่อค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เข้าใกล้ .40-.59 ถือว่าค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง
4. เมื่อค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เข้าใกล้ .20-.39 ถือว่าค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ
5. เมื่อค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เข้าใกล้ ต่ำกว่า .20 ถือว่าค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ

ขั้นตอนที่ 5 การนำเสนอผลการวิจัย

สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำเสนอในรูปแบบตาราง ความเรียง และการอภิปรายข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ค่าความถี่ และค่าร้อยละของผลการศึกษารับรู้เชิงสุนทรีย์ของนักเรียนประถมศึกษาที่มีต่องานศิลปะ
2. ค่าความถี่ และค่าร้อยละผลการเปรียบเทียบการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของนักเรียนประถมศึกษาที่มีต่องานศิลปะ